

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

Педагогічний дискурс

Збірник наукових праць

Випуск 22

Заснований в 2007 році

Видається двічі на рік

Хмельницький – 2017

Засновники:
Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ISSN 2309-9127 (друкована версія)
ISSN 2313-8769 (Online)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ №20734-10534 ІПР від 30.04.2014 р.
Збірник наукових праць «Педагогічний дискурс»
включено до переліку наукових фахових видань України у галузі «Педагогічні науки»
(постанови Президії ВАК України від 09 квітня 2008 р. №2-05/4; від 18 листопада 2009 р. №1-05/5;
наказ МОН України від 06 березня 2015 р. № 261)

Педагогічний дискурс : зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. – Хмельницький, 2017. – Вип. 22. – 222 с.

Збірник наукових праць «Педагогічний дискурс» містить статті теоретичного та експериментального характеру з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, школознавства, методики навчання, виховання і профорієнтації учнів у закладах освіти та позашкільних установах, теорії та методики управління освітою, професійного становлення студентів, педагогічної практики, порівняльної педагогіки, соціальної педагогіки, ступеневої педагогічної освіти тощо.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: *Шоробура І.М.*, заслужений діяч науки і техніки України, доктор педагогічних наук, професор, ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Заступник головного редактора: *Галує О.М.*, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Відповідальний секретар: *Кришук Б.С.*, кандидат педагогічних наук, доцент, начальник наукового відділу Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ РАДИ:

Топузов О.М.	доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту педагогіки НАПН України;
Савченко О.Я.	доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, віце-президент НАПН України;
Беднарек Й.	доктор хабілітований, професор звичайний, Академія спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської (м.Варшава, Польща)
Бібік Н.М.	доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
Вашуленко М.С.	доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
Євтух М.Б.	доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
Бурда М.І.	доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
Березівська Л.Д.	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
Берека В.Є.	доктор педагогічних наук, професор;
Васьківська Г.О.	доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник;
Гупан Н.М.	доктор педагогічних наук, професор;
Дічек Н.П.	доктор педагогічних наук, професор;
Калашнікова С.А.	доктор педагогічних наук, професор;
Кліпа О.	доктор філософії, професор (м.Сучава, Румунія);
Кокель А.	доктор наук гуманістичних, Відділ економічний в Щеціні Вищої банкової школи в Познані (м.Щецін, Польща);
Мацько В.П.	доктор філологічних наук, професор;
Пустовіт Г.П.	доктор педагогічних наук, професор;
Руснак І.С.	доктор педагогічних наук, професор;
Самборський С.С.	доктор психологічних наук, професор, Університет штату Каліфорнія (м.Сакраменто, США);
Тордік Ю.	доктор філософії, професор (м.Секешфегервар, Угорщина);
Юшак К.	доктор наук гуманістичних, Відділ економічний в Щеціні Вищої банкової школи в Познані (м.Щецін, Польща);
Ящук І.П.	доктор педагогічних наук, професор.

Збірник індексується міжнародною наукометричною базою
«Index Copernicus» ICV 2014:47.40; ICV 2015:52.89

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(протокол № 6 від 24 травня 2017 року)

© Інститут педагогіки НАПН України, 2017
© Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2017
© Ільїнський С.В. (обкладинка), 2017

Institute of Pedagogics of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
Khmelnyskyi Humanitarian-Pedagogical Academy

Pedagogical Discourse

Collection of Scientific Papers

Issue 22

Founded in 2007

Published semi-yearly

Khmelnyskyi – 2017

Founders:

*Institute of Pedagogics of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
Khmelnyskyi Humanitarian-Pedagogical Academy*

ISSN 2309-9127 (Print)
ISSN 2313-8769 (Online)

State Registration Certificate of Printed Massmedia
series KB №20734-10534 IIP of 30.04.2014

Collection of scientific papers «Pedagogical Discourse»

*is inscribed to the list of scientific professional editions of Ukraine in the sphere «Pedagogical Sciences»
(decision of Presidium of the State Commission for Academic Degrees and Titles of Ukraine of November 18, 2009
№1-05/5; order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 06 March 2015 № 261)*

Pedagogical Discourse : Collection of scientific papers / editor in chief I. M. Shorobura. Khmelnytskyi, 2017,
Issue 22, 222 p.

Collection of scientific papers «Pedagogical Discourse» contains the articles of theoretical and experimental character on the topical problems of theory and history of pedagogics, school organization and management, methods of teaching, upbringing and career guidance of students in educational establishments and out-of-school institutions, theory and methods of education management, professional formation of students, pedagogical practice, comparative pedagogics, social pedagogics, multistage pedagogical education, etc.

EDITORIAL BOARD:

Editor in chief: *Shorobura I.M.*, honoured master of sciences and engineering of Ukraine, doctor of pedagogical sciences, professor, rector of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy.

Deputy editor in chief: *Halus O.M.*, doctor of pedagogical sciences, professor, pro-rector for research of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy.

Executive editor: *Kryshchuk B.S.*, candidate of pedagogical sciences, associate professor, chief of the research department of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy.

MEMBERS OF EDITORIAL COUNCIL:

- Topuzov O.M.** doctor of pedagogical sciences, professor, director of the Institute of Pedagogics of the NAPS of Ukraine;
- Savchenko O.Ya.** doctor of pedagogical sciences, professor, full member of the NAPS of Ukraine, Vice President of the NAPS of Ukraine;
- Bednaryk Y.** habilitated doctor, ordinary professor, the Maria Grzegorzewska Academy of Special Education (Warsaw, Poland);
- Bibik N.M.** doctor of pedagogical sciences, professor, full member of the NAPS of Ukraine;
- Vashulenko M.S.** doctor of pedagogical sciences, professor, full member of the NAPS of Ukraine;
- Yevtukh M.B.** doctor of pedagogical sciences, professor, full member of the NAPS of Ukraine;
- Burda M.I.** doctor of pedagogical sciences, professor, full member of the NAPS of Ukraine;
- Berezivska L.D.** doctor of pedagogical sciences, professor, corresponding member of the NAPS of Ukraine;
- Bereka V.Ye.** doctor of pedagogical sciences, professor;
- Vaskivska H.O.** doctor of pedagogical sciences, senior research worker;
- Hupan N.M.** doctor of pedagogical sciences, professor;
- Dichek N.P.** doctor of pedagogical sciences, professor;
- Kalashnikova S.A.** doctor of pedagogical sciences, professor;
- Klipa O.** doctor of philosophy, professor (Suceava, Romania);
- Kokiel A.** doctor of humanities, Economic Department in Szczecin of High Banking School in Poznan (Szczecin, Poland);
- Matsko V.P.** doctor of philological sciences, professor;
- Pustovit H.P.** doctor of pedagogical sciences, professor;
- Rusnak I.S.** doctor of pedagogical sciences, professor;
- Samborskyi S.S.** doctor of psychology, professor, California State University (Sacramento, USA);
- Tordik Y.** doctor of philosophy (Szekesfehervar, Hungary);
- Yushchak R.** doctor of humanities, Economic Department in Szczecin of High Banking School in Poznan (Szczecin, Poland);
- Yashchuk I.P.** doctor of pedagogical sciences, professor.

The collection carries out indexation of international scientometric base

«Index Copernicus» ICV 2014:47.40; ICV 2015:52.89

*Recommended for publication by the decision of the Scientific Board
of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy
(protocol № 6 of May 24, 2017)*

© Institute of Pedagogics of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 2017

© Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, 2017

© Ilinskyi S.V. (cover), 2017

ЗМІСТ

АНДРІЙ БАЛЕНДР Характеристика рівнів галузевої рамки кваліфікацій для підготовки прикордонників країн Європейського Союзу в академічній освіті.....	9
КАТЕРИНА БІНИЦЬКА Професійна підготовка майбутніх учителів початкової освіти у Чеській Республіці: нормативно-правові засади (1989–2005 рр.).....	14
ІГОР БЛОЩИНСЬКИЙ, ОЛЬГА БАБІЧ Етапи, зміст і методика проведення експериментальної роботи щодо формування комунікативно-дискурсивної культури майбутніх офіцерів-прикордонників.....	19
СВІТЛАНА БРЕЖНЄВА Дитячі та юнацькі духовні пісні й гімни менонітів Західної Європи: історія та сучасність.....	24 ✓
ЮРІЙ БРИНДІКОВ Соціальна реабілітація військовослужбовців: до питання термінології.....	30
ВІРА ВИХРУЦЬ Парадигмальний підхід та моделі навчання дорослих у сучасній вищій освіті.....	35
ЛАРИСА ГОЛОДЮК Парадигмальність процесу організації навчально-пізнавальної діяльності учнів у контексті різних підходів.....	41
ЛЮДМИЛА ГУК, МАРІАННА ГАВРИЛЮК Особливості розвитку шкільної освіти у канадському суспільстві кінця XVIII – початку XIX століття.....	48
ЛАРИСА ДАНИЛЬЧУК Критерії та показники сформованості інформаційно-правової компетентності особистості у сфері соціальної профілактики торгівлі людьми.....	54
ТЕТЯНА ЗАВГОРОДНЯ, ІННА СТРАЖНИКОВА Педагогічні ідеї вітчизняних дослідників в контексті спадщини Василя Сухомлинського.....	60
АНДРІЙ ЗЕЛЬНИЦЬКИЙ Дефінітивний аналіз понять «якість освіти» і «компетентність», їх інтерпретація, удосконалення змісту та особливості введення в науковий обіг сфери вищої військової освіти.....	66
БОГДАН КРИЩУК Розвиток шкільництва на Поділлі на початку XIX століття.....	71
КАТЕРИНА КРУТІЙ, ЛАРИСА ЗДАНЕВИЧ Підготовка майбутніх фахівців до роботи з різними категоріями дітей в умовах спеціального абілітаційного простору.....	76
ВАЛЕНТИНА КУШНІР Розвиток ідей Марії Монтесорі у вітчизняній педагогічній думці на початку XX ст.....	81
ГАЛИНА ЛЕБЕДЬ Історико-педагогічний вимір змісту фахової підготовки майбутніх програмістів у другій половині XX – початку XXI століття.....	85
ГАЛИНА ЛИСАК Шляхи професійного самовдосконалення викладачів ВНЗ.....	92
ОЛЕКСАНДР ЛІВШУН, ВІКТОРІЯ ХРЕНОВА Особливості використання інноваційних технологій, форм та методів у професійній підготовці майбутнього вчителя трудового навчання до викладання художньо-технічних дисциплін.....	96
НАТАЛІЯ ЛІСНА-МІСЬКІВ Характеристика організаційно-педагогічних умов, покладених у основу формування готовності майбутніх медичних сестер-бакалаврів до професійної діяльності.....	101
ЮРІЙ ЛІСНІЧЕНКО Модель підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін.....	106
МАРИНА МАЗУРЕНОК Керівництво вищою освітою УСРР в умовах посилення репресивно-тоталітарної системи (кінець 1920-х – початок 1930-х рр.).....	113
ЮРІЙ МОСЕЙЧУК Психолого-педагогічні засади професійного та особистісного розвитку студентів в процесі професійної підготовки у вищих навчальних закладах.....	118
ВЯЧЕСЛАВ ОСАДЧИЙ, КАТЕРИНА ОСАДЧА Можливості засобів дистанційного навчання у процесі вивчення технічних дисциплін.....	123
ЮРІЙ ПЛИСКА Особистісна педагогічна культура вчителя: системний і синергетичний підходи до аналізу.....	128
ОЛЕКСАНДР ПОЛІЩУК Компетентнісний підхід до підготовки вчителя історії.....	134
ЛІЛІЯ РЯБОВОЛІ Методика навчання правознавства як наука: методи досліджень, категоріально-понятійний апарат, розробленість наукової та навчальної літератури.....	139
НАТАЛІЯ САМАРУК, ОЛЕНА ПОПЛАВСЬКА Професійна компетентність майбутнього математика та її складові.....	146

CONTENT

ANDRII BALENDR <i>Characteristics of the Sectoral Qualifications Framework Levels for the EU Member States Border Guards Training in Academic Education.....</i>	9
KATERYNA BINYTSKA <i>Professional Training of the Future Primary School Teachers in the Czech Republic: Regulatory Bases (1989–2005).....</i>	14
IHOR BLOSHCHYNSKYI, OLHA BABICH <i>Stages, Essence and Methodology of Experimental Work on Future Borderguard Officers' Communicative and Discursive Culture Formation.....</i>	19
SVITLANA BREZHNEVA <i>Children and Youth Spiritual Songs and Hymns of Western Europe Mennonites: History and Modernity.....</i>	24
YURII BRYNDIKOV <i>Social Rehabilitation of the Servicemen: on the Question of Term.....</i>	30
VIRA VYKHRUSHCH <i>The Paradigmatic Approach and Models of Adult Learning in Modern Higher Education.....</i>	35
LARYSA GOLODIUK <i>Paradigmity of the Process of Educational and Cognitive Activities of Students in the Context of Different Approaches.....</i>	41
LUIDMILA HUK, MARIANNA HAVRYLYUK <i>Peculiarities of the Educational System in Canadian Society Late 18th– Early 19th Century.....</i>	48
LARISA DANYLCHUK <i>Criteria and Indicators of Personality's Information and Legal Competence Formation in the Field of Social Prevention of Human Trafficking.....</i>	54
TETIANA ZAVGORODNIA, INNA STRAZHNIKOVA <i>Pedagogical Ideas of Domestic Researchers in the Context of the Legacy of Vasily Sukhomlynskyi.....</i>	60
ANDRIY ZELNYTSKYI <i>Definitive Analysis of the Concepts of «Quality of Education» and «Competence», their Interpretation, Improving of the Content and Features of Introducing into the Scientific Circulation the Sphere of Higher Military Education.....</i>	66
BOHDAN KRYSHCHUK <i>Development of Schooling in Podillia Region at the Beginning of the XIX Century.....</i>	71
KATERINA KRUTII, LARYSA ZDANEVYCH <i>Preparation of the Future Specialists to Work with Different Categories of Children under the Conditions of Special Abilitation Space.....</i>	76
VALENTINA KUSHNIR <i>Development of Maria Montessori's Ideas in National Educational Thought at the Beginning of the XX Century.....</i>	81
GALYNA LEBED <i>Historical and Pedagogical Dimension of the Content of Professional Training of Future Programmers in the Second Half of the XX– Beginning of the XXI Century.....</i>	85
HALYNA LYSAK <i>The Ways of Lecturers' Professional Self-Improvement at Higher Educational Establishments.....</i>	92
OLEKSANDR LIVSHUN, VICTORIYA KHRENOVA <i>Peculiarities of Application of Innovative Technologies, Forms and Methods in the Professional Training of Intending Handicraft Teachers to Teaching Art and Technical Subjects.....</i>	96
NATALIA LISNA-MISKIV <i>Characteristics of Organizational-Pedagogical Conditions which are the Basis of Forming Readiness of the Future Nursing Bachelors to Professional Activity.....</i>	101
YURII LISNICHENKO <i>Model of Preparing of the Future Officers to the Professional Activity in the Process of Studying Professional Disciplines.....</i>	106
MARYNA MAZURENOK <i>Management of Higher Education in Ukrainian SSR in Conditions of Strengthening the Repressive Totalitarian System (Late 1920s – Early 1930s).....</i>	113
YURII MOSEICHUK <i>Psycho-Pedagogical Foundations of Professional and Personal Development of Students in the Process of Professional Training in Higher Educational Institutions.....</i>	118
VIACHESLAV OSADCHYI, KATERYNA OSADCHA <i>Possibilities of Distance Learning Tools in Teaching and Learning Technical Subjects.....</i>	123
YURII PLYSKA <i>The Personality Pedagogical Culture of a Teacher: Systematic and Synergetic Approaches to the Analysis.....</i>	128
OLEKSANDR POLISHCHUK <i>Competence Approach to the Preparation of Teachers of History.....</i>	134
LILYA RIABOVOL <i>Methods of Teaching Law as a Science: Research Methods, Categorical-Conceptual Apparatus, Condition of Scientific and Educational Literature.....</i>	139
NATALIYA SAMARUK, OLENA POPLAVSKA <i>Professional Competence of Future Mathematician and its Components.....</i>	146

Блощинський Ігор – професор кафедри англійської мови Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, доктор педагогічних наук, доцент, e-mail: blosch@ukr.net

Bloshchynskiy Ihor – professor of the English Language department of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi, doctor of pedagogical sciences, associate professor, e-mail: blosch@ukr.net

Бабіч Ольга – викладач кафедри англійської мови Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, e-mail: oliababich1@gmail.com

Babich Olha – instructor of the English language department of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi, e-mail: oliababich1@gmail.com

Цитуйте цю статтю як:

Блощинський І. Етапи, зміст і методика проведення експериментальної роботи щодо формування комунікативно-дискурсивної культури майбутніх офіцерів-прикордонників / Ігор Блощинський, Ольга Бабіч // Педагогічний дискурс. – 2017. – Вип. 22. – С. 19–24.

Cite this article as:

Bloshchynskiy I., Babich O. Stages, Essence and Methodology of Experimental Work on Future Borderguard Officers' Communicative and Discursive Culture Formation, *Pedagogical Discourse*, 2017, Issue 22, pp. 19–24.

УДК 783:276.2(100)

СВІТЛАНА БРЕЖНЄВА,

здобувач

(Україна, Мелітополь, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького)

SVITLANA BREZHNEVA,

postgraduate student

(Ukraine, Melitopol, Boghdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University)

orcid.org/0000-0002-7245-5317

Дитячі та юнацькі духовні пісні й гімни менонітів Західної Європи: історія та сучасність

**Children and Youth Spiritual Songs and Hymns of Western Europe Mennonites:
History and Modernity**

У статті розглянуто історію розвитку дитячих та юнацьких духовних пісень і гімнів, аналіз текстів гімнів, які відображають появлення та поступове зростання великих духовних почуттів дитини, погляди авторів цих гімнів щодо задуму створення цих пісень, вплив кожного слова на свідомість дитини, яке збагачує її внутрішній світ.

У процесі теоретичного аналізу серед євангельських піснеспівів виділено: 1) цикл гімнів для дітей та юнацтва, які містять елементи поклоніння; 2) пісні причастні; 3) пісні сповіді; 4) євангельські пісні-декламації. Висновком дослідження є дефініція про важливість залучення дітей до виконання духовних гімнів, апелюючи до їхньої емоційності, чутливості, потреби у виконанні спільних дій з родиною та вихованні спорідненості з конфесійною спільнотою у процесі духовного зростання.

Виконання Гімнів просвітлює свідомість дитини, розвиває її вокальні здібності, емоційну рухливість, спів релігійних гімнів формує почуття належності до конфесійної спільноти, спонукає дитину до засвоєння духовних скарбів. До перспективних напрямків дослідження віднесені позиції щодо співставлення змісту музичного та літературного текстів, вивчення емоційно-образного ставлення дітей до музичної сутності релігійних гімнів, висвітлення музичної символіки змістового наповнення духовних гімнів.

У статті наголошується на важливості прилучення дитини до виконання духовних гімнів саме у родинному колі, оскільки це сприяє активізації потреби до духовного життя.

Ключові слова: *родина, дитина, музична освіта, духовність, духовні пісні, гімни, гімнографія, меноніти, священне писання, піснеспів, конфесії, псалми.*

The history of child's and youth spiritual songs and hymns development, analysis of hymns' texts, that represent transmission of appearance and the large spiritual feelings of child gradual increase, research of authors of these hymns in relation to intention of creation of these songs, is considered in the article, influence of every word on child consciousness, that enriches their inner world in the process of theoretical analysis among evangelic lean singing it is distinguished: 1) cycle of hymns for children and youths that contain the elements of worship; 2) songs of communion; 3) lean confessions; 4) evangelic songs-declamations. The research conclusion is definition about importance of bringing to children spiritual hymns implementation of appealing to their emotionality, sensitiveness, necessity in execution the general operating under family and education of cognation with a confessional association in the process of spiritual increase.

The implementation of hymns clarifies consciousness of child, develops it vocal capabilities, emotional mobility, singing of religious hymns forms sense of belonging to the confessional association, induces a child to mastering of spiritual treasures. To perspective directions of research is taken positions are in relation to comparison of musical and literary texts maintenance, study of emotionally-vivid relation of children to religious hymns' musical essence, illumination of musical symbolics oof spiritual hymns' semantic filling.

In the article the self attaching of child is marked on importance to implementation of spiritual hymns exactly in a domestic circle, as it assists activation of necessity to spiritual life.

Key words: family, child, musical education, spirituality, spiritual songs, hymns, hymnsgraphy, mennonites, scripture, songsinging, confessions, psalms.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Соціокультурна історія розвитку конфесій завжди забезпечувала природно-історичне середовище їх існування; це генотип духовної культури, що відображає єдність релігійного та економічного архетипу. Іноетнічний анклав має право на збереження духовних здобутків, зокрема дитячих та юнацьких духовних пісень і гімнів, та їх теоретичне осмислення науковою спільнотою.

Аналіз досліджень і публікацій... Такі науковці, як Б. Брилін, В. Бутенко, Н. Дяченко, Л. Коваль, Г. Падалка, А. Пілічяускас, О. Ростовський, О. Рудницька, Л. Хлебнікова, М. Фейгін та ін., звертали увагу на доцільність музичної освіти, яке збагачує внутрішній світ особистості, гармонізує її відносини із середовищем та вдосконалює емоційно-моральні стосунки між людьми у суспільстві.

Результати науково-педагогічного пошуку у працях М. Лещенко, С. Мельничука, Н. Миропольської, В. Орлова, О. Рудницької, Н. Терентьевої дають змогу визначити музичну освіту як рушійну силу формування світогляду молоді людини та збагачення її духовності.

Формулювання цілей статті... Метою цієї статті є аналіз змісту найстаріших менонітських гімнів та їх впливу на духовне зростання дитини.

Виклад основного матеріалу... Музика відображає дискриптивність історичного часу, ставлення людини до світу і свого буття на землі, адже за допомогою музичних засобів людина відтворює свої почуття. Вона розглядається як об'єктивоване звукове явище і музична суб'єктивність у контексті темпоральності. За допомогою музики створюють образи, пов'язані з повнотою буття та його плінністю [1]. Якщо музика спирається на культурні та духовні цінності, наповнюється культурологічними смислами, то відбувається концептуальне формотворення, що відображено в духовних піснях і гімнах.

Для нашого дослідження цікавою є гімнографія, зокрема збірники найстаріших гімнів, які були зібрані з різних джерел швейцарськими менонітами (1535, 1537 рр.). У 1742 р. вони були надруковані в Німеччині; їх тексти були присвячені випробуванням, стражданням ранніх мучеників [2].

У 1763 році були впорядковані такі гімни для дітей: «Життя та Вічність», «Вечірній гімн», «Настанови для дитини», «Ранкова молитва», «Лягаючи в ліжку» і т.д. Це була перша колекція, що являла собою невелику брошурку, яка містила всього 9 гімнів, що були призначені для співу дітей разом з дорослими. Чарльз Веслі вважав, що прості життєві істини про життя, вічність, турботу про ближнього, про батьків можна передати дитині за допомогою духовних пісень та молитов. Дитина може сприйняти життєві сенси та моральні канони Бога, родини, суспільства через самостійне виконання пісень, через текст гімнів, які були дуже простими та зрозумілими для неї [3]. З-поміж основних 16 гімнів, які спеціально було розроблені для духовного співу дітей, можна назвати такі:

- Hymn I, HSP (1742 p.) – Гімн I;*
- Hymn II, HSP (1742 p.) – Гімн II;*
- Hymn III HSP (1742 p.) – Гімн III;*
- Hymn IV HSP (1742 p.) – Гімн IV;*
- Hymn V HSP (1742 p.) – Гімн V;*

Life and Eternity (1741 p.) (Isaac Watts) – Життя та Вічність;
Hymn for Sunday (1741 p.) (Samuel Wesley Jr.) – Гімн у неділю
A Morning Hymn HSP (1740 p.) – Ранковий гімн;
An Evening Hymn HSP (1740) – Вечірній гімн;
An Exhortation for a Child (Thomas Ken) – Настанови для дитини;
Directions for a Child (Thomas Ken) – Спрямованість для дитини;
Morning Prayer for a Child (Thomas Ken) – Ранкова молитва для дитини;
Evening Prayer for a Child (Thomas Ken) – Вечірня молитва для дитини;
At Lying Down in Bed – Лежачи в ліжку;
A Grace Before Meat [John Lewis] – Пільга до вживання м'яса;
A Grace After Meat [John Lewis] – Пільга після вживання м'яса.

Аналіз текстів гімнів засвідчує, що у них було відображено появу та поступове зростання великих духовних почуттів дитини до подій. Наприклад, дитина розуміє, що таке родина («*A Happy Family*»), посмішка («*A Smile Is like the Sunshine*»), але не просто посмішка, а посмішка як сонце, доброта як великий подарунок («*A Special Gift Is Kindness*»); що таке хліб та вода («*As I take the water and bread*») та інше. Ці усі речі оточують дитину: і хліб, і посмішка, і доброта, і осінній день («*Autumn Day*»).

Наведемо перекладений уривок тексту Гімну I (1742 p.), який призначений для співу дитини разом з дорослим. «Нижній Ісус, такий ніжний та лагідний. Подивись на дитину. Це сама простота. Дай я прийду до Тебе. Дай мені, милий Боже, місце у Царстві благодаті Твоєї. Поклади свої руки на мене. Нехай мої руки будуть у тебе. Дозволь мені опертися на Тебе. Заколись мене, приспи мене, щоб я міг відпочити... Тримай мене в обіймах твоїх. Дозволь мені бачити твоє обличчя та усмішку...».

Текст гімну, який базується на мові та почуттях дитини, відображає задум автора XVIII століття. Автор намагається за допомогою простих та зрозумілих слів, відвертих почуттів наблизити Ісуса до дитячої свідомості. Він робить спробу за допомогою візуалізації (бачити обличчя Ісуса) й «тілесного контакту» (руки Ісуса на дитині) встановити тісний духовний зв'язок між Ісусом та дитиною, яка співає гімн. Тобто цей взаємозв'язок розкривається через руки дитини, які вона простягає до Ісуса, адже вона знає, що «ніжний і лагідний Ісус» не відштовхне її від себе. Дитина може довіряти Йому свій спокій і душу в нічний час, коли вона засинає або спить. Це є символом великої довіри дитини до Ісуса.

«*Joy World*» (Isaac Watts, 1719). «*Радість Світу*» – популярний різдвяний гімн для дітей (автор – Ісаак Уоттс, 1719 р.), Псалом 98-й Біблії. Він містить чотири вірші. Наведемо вибірково перші два: 1-й Вірш: «Радість Світу! Господь прийшов. Хай земля отримує свого Правителя. Хай кожне серце буде відкрито. І небо і природа співають. І небо і природа співають. І небо, і небо, і природа співають»; 2-й Вірш: «Радість на землю прийшла! Царствіє Спасителя. Хай люди їх пісні беруть. У часи, коли є поля, вода, гори та рівнини. Повторюйте звуки радості. Повторюйте звуки радості. Повторюйте, повторюйте звуки радості».

Як відзначають дослідники, 3-й Вірш (Verse 3) у «*Радості Світу*», текст якого містить інформацію про гріхи, горе, прокляття, діти не співали. Наведемо зміст 3-го Вірша:

Verse 3

No more let sins and sorrows grow,
Nor thorns infest the ground;
He comes to make his blessings flow
Far as the curse is found,
Far as the curse is found,
Far as, far as, the curse is found.

Розглянемо великодній гімн для дітей «*Because He Lives*» («*Тому, що Він Живе*»), авторами якого є Bill and Gloria Heyter (Білл і Глорія Гейтер), що не тільки добре знали Біблію, але й керувалися Новим Заповітом у своєму житті, дотримувалися біблійних канонів та намагалися через текст і музику передати дітям своє ставлення до Спасителя. Наведемо уривок «Бог послав свого Сина, вони назвали його Ісусом. Він прийшов з любов'ю лікувати та прощати. Він жив та помер, щоб спокутувати моє помилювання. Порожня могила там, щоб довести своє життя як Спасителя».

Якщо ми проаналізуємо текст духовної пісні для дітей, то побачимо, що цей гімн відображає просте оповідання від імені дитини про те, «.. що буде завтра, а страхів не буде; тому що є Спаситель, який держить світ, а відтак, дитина сподівається та має свою надію на майбутнє. Це є доброю справою привести до дому новонароджену дитину. І ця дитина теж буде спокійна у Світі, оскільки вона не одна і в неї є завтрашній день». Автори в цьому гімні повторюють слова, які дають надію та впевненість:

Тому що Він живе, Я можу бачити його обличчя завтра.	Because He lives, I can face tomorrow.
Тому що Він живе. Усі страхи зникли.	Because He lives, All fear is gone.
Тому що Він живе. Він тримає майбутнє.	Because I know. He holds the future,
І життя стає живим тільки тому що Він живе.	And life is worth the living just because He lives.

Наступний великодній гімн був написаний у 1739 р. (його автор – Charles Wesley) і мав назву «*Christ the Lord Is Risen Today*» («Христос Господь воскрес сьогодні»). Це традиційний гімн, який виконується на свято Великодня. Його більш рання версія написана латиною, але згодом він був перекладений англійською. Опублікований Чарльзом та Джоном Веслі (1739 р.) [4].

Текст цього гімну передає велику радість: «Христос Господь воскрес сьогодні. Алілуя! На землі та на небі разом скажемо: «Алілуя! Співай небо та відповідай земля. Алілуя! Любов у спокутній праці. Алілуя! Була битва і вона виграна. Алілуя! Смерть не може заборонити життя. Алілуя! Христос відчинив двері раю. Алілуя! Життя продовжується знову. Алілуя! Де ти смерть? Алілуя! Коли помер, Він врятував наші душі. Алілуя! Де твоя перемога над могилою? Алілуя!».

Христос Господь воскрес сьогодні, Алілуя!	Christ the Lord is risen today, Alleluia!
Земля і небо разом говорять, Алілуя!	Earth and heaven in chorus say, Alleluia!
Вознесіть свою радість та торжествуйте високо. Алілуя!	Raise your joys and triumphs high, Alleluia!

Сучасний гімн «*Did Jesus Really Live Again?*» («Чи воскрес Ісус?»). За текстом діти співають про те, що «... коли третій день настав, Він прокинувся та залишив гробницю. Він назвав ім'я Марія. Ісус прийшов до тих, хто його любив? Він дійсно є. Цвях пронизує його руку. Спир ворушить його рану у боці. Чи воскрес Ісус? Він воскрес після того, як помер».

Слова для виконання гімну написав Mabel Jones Gabbott (Мейбл Джонс Геббот, 1910–2004), а музику до тексту – Royce Campbell Twitchell (Ройс Кемпбелл Твітчелл, 1939-2011). Гімн співвідноситься з текстом Святого Писання від Луки 24:36-43, 3 Нефій 11:10-14.

Гімн «*Easter Hosanna*» («Великодень Осанна»), музика і текст були написані автором Vanja Y. Watkins (нар. 1938) для дітей з метою виконання даного гімну під час богослужіння: «...Були пророцтва, вони виконані. Ісус воскрес з мертвих, щоб людина повірила. Коли Ісус зійшов з небес у білих одягах, то він прославив народ землі обітованої. Він вигукнув: «Осанна! Благословенно ім'я Бога Всевишнього. Осанна! Благословенно ім'я Бога Всевишнього». Ісус Христос з'явився нефійцям в обітованій землі. Праведні люди побачили його рани і зрозуміли. Він помер та воскрес. Люди раділи. Тепер ми радіємо і радісно співаємо».

Автори цих гімнів, звертаючись до Святого Писання, намагаються у зрозумілих і простих словах передати дітям події, описані в Біблії. Автори не перевантажують текст і обережно використовують для написання тексту гімну слова, які є духовними за змістом. Наприклад: земля обітована, благословенно ім'я Бога, Спаситель, пророцтва, Осанна і т.д.

Гімн має у своєму тексті одну головну подію, якій він присвячений, та спрямований на те, щоб дати відповідний настрій.

Наступний гімн «*He Died That We Might Live Again*» («Він помер, щоб ми знову могли жити»). Текст цього гімну відображає думку про те, що Ісус помер заради людства: «Господь Ісус – наш Спаситель. Він помер на горі. Він життя віддав за мене і за вас. Він постав з гроба у великодній ранок. Він наш Спаситель і наш Цар. Він дав свою любов людству. Ми вдячні йому. Ми співаємо. Радуюся. Радуюся. Співаємо. Співаємо». Слова: Thelma McKinnon Anderson (1913-1997) Тельма МакКіннон Андерсон; музика: Charlene Anderson Newell (нар. 1938) Шарлін Андерсон Ньюелл. Гімн співвідноситься з текстом Святого Писання: від Іоанна 15:13, вчення та Заповіти 20:23, вчення та Заповіти 76:41 [5].

Збірник пісень «*Kleiner Liederschatz für die Schule und den Familienkreis*» («Малий збірник дитячих пісень для школи і родини») включає систематизовані духовні пісні.

Якщо ми порівняємо, наприклад, гімн «Христос Господь воскрес сьогодні» для дорослих та дітей, то ми помітимо, що кількість віршів для дорослих значно більша (10 віршів), ніж для дітей (3 вірші), а слова тексту є більш складними.

Духовний гімн для дітей «*He Sent His Son*» («Він послав свого Сина») діти співають за таким текстом (подано не в дослівному перекладі): «Як розповісти батьку про любов та ніжність? Він послав свого Сина у світ та святість. Як батько може показати людський шлях? Він послав свого Сина, щоб він разом з людьми пройшов цей шлях. Як батько міг розповісти про жертви та смерті? Він послав свого сина, щоб він вмер за людей та воскрес як живе дихання. Що може просити його батько у нас? Що говориться у Священному Писанні? Є віра, є надія, жити як для сина, допомагати іншим на їх шляху. Що просить батько у нас? Жити як його син». У цьому гімні є розповідь для

дітей, щоб, співаючи, вони могли зрозуміти, як батько відпускає у людське життя свого сина, заздалегідь знаючи, як воно влаштовано. Тільки через земне життя, яке сповнене любові, ніжності, страждань, жертв, смерті, віри, надії та яке пізнав Син Божий, люди мають зрозуміти Його велику жертву заради спасіння людства. Автор слів духовного гімна є Mabel Jones Gabbott (Мейбл Джонс Габот), автор музики – Michael Finlinson Moody. (Мішель Фінлінзон Муді).

Текст та музика гімну «*My Heavenly Father Loves Me*» («Мій Небесний Отець любить мене») написані Clara W. McMaster. (Клара В. МакМастер). Автор намагався передати добрі почуття дитини до Небесного Отця від імені самої дитини. Текст є дуже простим і зрозумілим для дитини; він відображає безпосереднє сприйняття нею природи, яка її оточує та справляє позитивний вплив. Наведемо переклад гімну: Вірш 1: «Щоразу, коли я чую пісню птаха, коли я дивлюсь на блакитне, синє небо; щоразу, коли я відчуваю дощ на своєму обличчі або вітер, який пролітає повз мене; щоразу, коли я торкаюсь до оксамитової троянди або ходжу біля бузку, я радий, що живу в цьому прекрасному світі, а Небесний Отець створив все для мене». Вірш 2: «Він дав мене очі, щоб я міг бачити колір на крилах метелика. Він дав мене вуха, щоб я міг почути чарівні звуки мови. Він дав мені моє життя, мій розум, моє серце: я дякую йому за всі творіння, де я частина його. Я знаю, що Небесний Отець любить мене».

Духовний гімн для дітей «*У сонячний весняний день*». Діти співають. «У сонячний весняний день, глибоко під землею спав маленький сіянець. Прорости, прорости, зернятко! Іди вгору, зростай. День світлий. Штовхайся у гору. День світлий. Штовхайся у гору. У сонячний весняний день Ісус Христос пробудивсь. Він покинув гробницю та зломив її. Пробудись, пробудись, Світе, який спить! Погляньте до гори на світло. Зараз усі люди знову будуть жити. Погляньте до гори на світло. У сонячний весняний день на лісовій галявині Отець та Син з'явилися. Джозер став перед ними на коліна з молитвою. Прокидайся, народе. Отримайте світ Євангелія. Євангеліє для вас. Отримайте світло.

Вищезазначений текст гімну є дуже простим для дітей. Кожна дитина бачила у своєму житті зернятко. Вона знає, яке воно мале за розміром, але яке потужне, коли починає зростати. Діти розуміють, що треба багато сил для того, щоб зернятко проросло крізь землю, і, співаючи, намагаються допомогти. У тексті є такі слова: «Прорости, прорости, зернятко! Іди вгору, зростай». Весна, зернятко і пробудження Ісуса Христа – це події, які пов'язані між собою. Діти бажають Світові пробудження, щоб він міг побачити ці великі події.

Наступний духовний гімн «*Jesus Has Risen*» (Ісус Воскрес) має такий текст: «Ісус воскрес. Ісус наш друг. Радість наповнює наші серця. Він знову живий. Похвальні пісні ми співаємо. Ісус воскрес. Це пасхальний час. Ісус воскрес. Божественний Спаситель. Ісус воскрес». Слова і музика: Thelma Johnson Ryser (Тельма Джонсон Райзер).

Світ радісних переживань дарують ці гімни. Текст гімнів відчиняє двері до світла і неба, до першого розуміння Бога та його турботи про дитину. При виконанні того чи іншого гімну дитина у яскравих кольорах уявляє ту картину, яку відображена в його тексті. Для дитини відкривається перша таємниця, перші почуття та позитивні емоції, коли вона намагається через спів гімнів розмовляти з Богом. Під час духовного пісенспіву діти дослухаються до звучання (і себе, й іншої дитини), що гармонізує їх стосунки. З часом у них виникає розуміння, що музика є засобом вираження тих позитивних почуттів, які виникають. У гімнах слова мають просту риму та відображають прості і яскраві біблійні сюжети. Дитина привчається слухати інструментальну музику, відчувати вокальну музику; вона запам'ятовує тексти гімнів, починає їх впізнавати з першого слова та з першої ноти. Духовна музика та духовні пісні закладають підвалини для розвитку моральності підростаючої людини.

Гімн «*O come, all ye faithful, Joyful and triumphant*» передає радісний настрій: «Прийдіть, всі ви вірні, радісно й урочисто. Прийдіть, прийдіть до Віфлеєму. Приходь. Ось він народжений Цар ангелів. (Рефрен) Прийдіть. Поклін йому. Прийдіть. Поклін йому. Прийдіть. Поклін йому. Христос Господь! Бога від Бога. Світло від Світла вічного. ... так, Господь, ми вітаємо тебе, народився у щасливий ранок. Ісус, тобі буде все добро дано. Слово Отця, тепер у плоті з'являється. (Рефрен) Прийдіть. Поклін йому. Прийдіть. Поклін йому. Прийдіть. Поклін йому. Христос Господь!».

У цьому гімні виникає почуття надзвичайної терміновості та швидкої зміни в часі. Можна уявити таку картину: дитина бере дорослу людину за руку і каже: «Підемо, підемо швидше». Вона наполягає, стає нетерплячою, тому що великий гурт людей біжить, щоб спостерігати Дійство. У цьому випадку доброчестю є не терпіння, а навпаки, нетерпіння, оскільки людина у цю мить хоче бачити Диво: народження Царя ангелів, бути свідком святого Дійства, розділити радість з усіма християнами. Нетерпляча дитина знову бере руку дорослого і тягне його з нетерпінням до Дива. Той, хто стоїть у таку хвилину, не може зробити поклін йому, оскільки треба прийти до Нього. Цей Гімн примушує співати усіх разом: і дітей, і дорослих; співати з ангелами та зі своїми єдиновірцями та відчувати урочистість події [7].

Існує також цикл гімнів для дітей та юнацтва, які містять елементи поклоніння.

Пісні-причастя: «Let us break bread together on our knees» (Давайте розділимо разом хліб на колінах); «Deck thyself [yourself], my soul with gladness [with joy and gladness]» (Прикрась себе, моя душа, з радістю); «When I survey the wondrous cross» (Коли я піднімаю свій погляд на хрест).

Пісні-сповіді: «Rock of Ages, cleft for me, Let me hide myself in Thee».

Євангельські пісні-акламації: «Angels from the realms of glory» (Ангели з царства слави).

Діти дуже емоційні і вони відчують велику потребу разом з дорослими брати участь у духовних піснеспівах. Вони мають натхнення. Багато дітей зацікавлено можуть слухати музику, що дає їм можливість наблизитись до осмислення духовних пісень та з великими почуттями їх виконувати. Дитину легше привчити співати духовних пісень спочатку в колі родини. А згодом виконання гімнів викликає у неї запитання щодо життя Ісуса Христа, ознайомлюючись з яким вона підкоряє своє життя Його заповітам.

Гімн осяває свідомість дитини, розвиває її вокальні здібності, емоційну рухливість, а найголовніше – надає відчуття належності до конфесійної спільноти, сприяє засвоєнню духовних скарбів.

Висновки... Проаналізувавши вищезазначене, можна дійти висновку, що емоційність дітей сприяє активізації потреби брати участь у духовних піснеспівах разом з дорослими, виконуючи їх з натхненням та піднесенням.

Багато дітей може зацікавлено слухати музику, і саме такий процес надає їм змогу прийти до осмислення змісту духовних пісень та виконувати їх з почуттям. Прилучення дітей до духовного співу відбувається в колі родини, бо саме тут вони вперше чують духовну музику та поступово починають брати участь у піснеспівах. Виконання гімнів, які безпосередньо впливають на почуття дітей, зумовлює появу запитань про життя Ісуса Христа, священну історію, що, зрештою, приводить до підпорядкування свого життя заповітам Христа.

Гімн просвітлює свідомість дитини, розвиває її вокальні здібності, емоційну рухливість, спів релігійних гімнів надає почуття належності до конфесійної спільноти та забезпечує засвоєння духовних скарбів.

До перспективних напрямів досліджень у цій сфері належить вивчення спорідненості музичного та літературного змісту релігійних гімнів, їх емоційно-образного сприйняття дітьми різного віку, музичної символіки тощо.

Список використаних джерел і літератури/References:

1. Воронова Н. С. Антропологічна парадигма осягнення музики: феноменологічний підхід / Н. С. Воронова // Наука. Релігія. Суспільство. – 2012. – № 3. – С. 37–41. / Voronova N. S. Antropologichna paradygma osyagnennya muzyky: fenomenologichnyi pidkhid (*The anthropological paradigm of understanding the music: a phenomenological approach*), Nauka. Religiya. Suspilstvo, 2012, № 3, pp. 37–41. [in Ukrainian].

2. Geissinger A. J. The Hymnody of the Evangelical Mennonites of Pennsylvania and the Mennonite Brethren in Christ / A. J. Geissinger // Pennsylvania Conference 1858–1917. – Pennsylvania, 2008. – 65 p. [in English].

3. The Happy Children Hymn Lyrics [Electronic resource]. – mode of access : <https://www.songandpraise.org/the-happy-children-hymn-lyrics.htm>. [in English].

4. Christ the Lord Is Risen Today [Electronic resource]. – mode of access : https://en.wikipedia.org/wiki/Christ_the_Lord_Is_Risen_Today. [in English].

5. He Died That We Might Live Again [Electronic resource]. – mode of access : <https://www.lds.org/music/library/childrens-songbook/he-died-that-we-might-live-again?lang=eng>. [in English].

6. Hymnary. Org. Texts [Electronic resource]. – mode of access : http://www.hymnary.org/text/stille_nacht_heilige_nacht_alles_schlft?sort=meter. [in English].

7. Children's Songbook [Electronic resource]. – mode of access : <https://www.lds.org/music/library/childrens-songbook?lang=eng>. [in English].

Дата надходження статті: «18» квітня 2017 р.

Стаття прийнята до друку: «18» травня 2017 р.

Рецензенти:

Сегеда Н. – доктор педагогічних наук, професор

Фунтікова О. – доктор педагогічних наук, професор

Брежнева Світлана – здобувач кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, e-mail: svetlana_bregneva@mail.ru

Brezhnieva Svitlana – postgraduate student of the department of theory and methodic music education and horeography Bohdan Kmelnitskyi Melitopol State Pedagogical University, e-mail: svetlana_bregneva@mail.ru

Цитуйте цю статтю як:

Cite this article as:

Брежнева С. Дитячі та юнацькі духовні пісні й гімни менонітів Західної Європи: історія та сучасність / Світлана Брежнева // Педагогічний дискурс. – 2017. – Вип. 22. – С. 24–29.

Brezhnieva S. Children and Youth Spiritual Songs and Hymns of Western Europe Mennonites: History and Modernity, *Pedagogical Discourse*, 2017, Issue 22, pp. 24–29.